

Potrebujemo samozavestnejša finančnega ministra in predsednika vlade, ne pa bruseljskih pudljev.

Prof. dr. Jože P. Damijan spada med največkrat navajane slovenske ekonomiste, njegov blog pa med najbolj brane v domači blogosferi. Mogoče tudi zato, ker je eden redkih, ki si upajo javno priznati, da so se v nekaterih mnenjih motili, denimo glede enotne davčne stopnje. V politiko je vstopil samo enkrat, v času prve vlade Janeza Janše, ko je bil minister za razvoj. Toda že po treh mesecih, marca 2006, je odstopil in se vrnil na Ekonomsko fakulteto v Ljubljani, kjer je danes redni profesor. Hkrati je sodelavec inštituta Vives na Univerzi v Leuvnu, od letos pa tudi gostujoči profesor na tej belgijski univerzi.

Se deklarirate za levega ali desnega?

Nikoli se nisem ideološko deklariral. Nikoli nisem bil levičar ali desničar. Po definiciji revije The Economist sem progresivni ekonomist, ker me zanimajo najboljše razvojne zamisli in zasnove. Ne zanima me, ali so te leve ali desne, oranžne, zelene ali črne, pač pa, ali vodijo k razvoju. Tudi pri posameznikih me ne zanima, za kaj se deklarirajo ali v kaj zasebno verujejo, pač pa, kakšna stališča imajo in ali se lahko od njih česa naučim.

Gotovo vam je jasno, zakaj smo zmedeni: nekateri vaši pogledi na reševanje iz krize, zlasti na vlogo države pri tem, so levi, skoraj socialistični, glede privatizacije pa imate denimo precej konservativnejši pogled. Kako gre to skupaj?

Te »leve« in »desne« etikete glede razvojnih pogledov ste si večinoma izmislili mediji oziroma kritiki. Je bil John Maynard Keynes levičar ali desničar? So njegove ideje levičarske ali desničarske? Nič od tega. Keynes je bil eden največjih zagovornikov tržnega gospodarstva, toda hkrati se je zavedal njegove inherentne nestabilnosti, ki nujno vodi v krize in zato potrebuje stalno regulacijo države. Potrebuje državo, da ga z interventnimi ukrepi pripelje iz krize, ko se zapleza v depresijo in likvidnostno past. Podobno je z Adamom Smithom. Njegovo »nevidno roko« večina po pomoti interpretira kot hvalnico nereguliranemu trgu, čeprav je to metaforo uporabil zgolj za opis, kako potekajo transakcije med ljudmi, zavzemal pa se je za reguliranje tega prostega trga. Na nekaj mestih je v Bogastvu narodov zapisal, da neregulirani trg vodi v kartelne dogovore, monopolne strukture in zlorabljanje moči nad potrošniki, zato se je denimo zavzemal za varstvo konkurence in reguliranje bančnih obrestnih mer. Kar se tiče mojih pogledov, gre zgolj za pragmatični, neideološki pogled na reševanje razvojnih vprašanj. Če imamo krizo zaradi neučinkovite strukture trga, je to treba reševati z ukrepi na strani ponudbe. Če je kriza nastala zaradi premajhnega agregatnega povpraševanja, je to treba reševati z ukrepi za spodbujanje povpraševanja. Treba je pogledati vzroke, podati diagnozo in nato predlagati rešitve oziroma recepte. Glavobol se ne zdravi s kemoterapijo, rak pa ne z aspirinom. Mešanje enega in drugega vodi v katastrofo, v medicini in ekonomiji. Je to levo ali desno? Ne, je zgolj strokovno in pragmatično reševanje vprašanj. In če se dotaknem še bank – nobene potrebe ni, da so komercialne banke v državni lasti. Večinsko državni banki NLB in NKBM sta se pred krizo zapletli v enako godljo glede slabih kreditov kot povsem zasebne banke po Evropi. Bančni sistem je treba zgolj dobro regulirati, da se ne spušča v prevelika tveganja. Če pa država želi spodbujati nekatere razvojne prednostne naloge, tega ne more početi prek preferencialne obravnave posameznih bančnih klientov, pač pa ima za to na voljo svojo razvojno banko oziroma sistem spodbud prek davčne in razvojne politike.

Zavzemanje za "majhno vlado" je zgolj lobistični projekt velikega kapitala, ki bi rad čim nižje davke zase.

Pred desetletjem ste zagovarjali tako radikalne ukrepe, kot sta enotna davčna stopnja in odprava minimalne plače. Nato ste se vse bolj približevati pogledom starejših ekonomistov. Danes zagovarjate univerzalni temeljni dohodek, zavzimate pa se tudi za državne naložbe kot vzvod gospodarske rasti. Gre za iskren preobrat ali le za sledenje 'modnim smernicam' v ekonomiji, za to, da pač znate pravočasno ugotoviti, v katero smer se nagiba progresivna ekonomska stroka?

Motite se. Nikoli nisem bil za odpravo minimalne plače in že pred desetletjem sem simpatiziral z univerzalnim temeljnim dohodkom. Sem pa že takrat povedal, da bi bilo v ta namen treba odpraviti sedanji kompleksni sistem socialnih transferjev in ga nadomestiti zgolj z enim transferjem, vendar pa bi bili v tem primeru nekateri, ki resnično potrebujejo socialne transferje, prikrajšani, nekateri drugi pa bi jih dobivali povsem po nepotrebnem.

Kaj pa glede enotne davčne stopnje?

V svoji zadnji kolumni za Finance, preden sem se poslovil, sem priznal, da je bila to napaka. Napisal sem, da sem se pred desetimi leti zavzemal za enotno davčno stopnjo, ker bi se v podjetjih z znižanjem bruto plač, pri čemer bi neto plače ostale enake, sprostila sredstva za nove naložbe v raziskave in razvoj. S tem bi spodbudili tehnološki razvoj in strukturni premik slovenskega gospodarstva v smeri inovativne družbe. Toda dejstva so me postavila na laž. Kljub praktično nezmanjšanemu davčnemu bremenu plač in izključno zaradi visoke konjunktore so podjetja povečala dobičke in enormno tudi investicije – toda v napačne stvari, v prevzeme in nepremičnine, namesto v tehnološki razvoj in inovacije. Glede tehnološke strukture se zaradi višjih dobičkov in večjih investicij nismo premaknili niti za milimeter – danes je delež visokotehnološkega izvoza na isti ravni kot pred desetimi leti. Zmotil sem se glede številnih stvari, tudi glede vloge sindikatov, globalizacije... In tega me ni sram priznati, saj nisem ideološko vezan. Pač pa kot znanstvenik sledim temu, kar kažejo empirične raziskave. Ekonomisti veliko stvari takrat nismo vedeli in jih odkrivamo šele z najnovejšimi raziskavami. Poglejte, kakšen miselni preskok se dogaja v raziskovalnem oddelku Mednarodnega denarnega sklada. Sam se držim načela Georgea Bernarda Shawa: »Razvoj ni mogoč brez sprememb, in kdor ne more spremeniti svojih mnenj, ne more spremeniti ničesar« Ter Keynesovega načela: »Ko se spremenijo informacije, spremenim mnenje. Kaj pa naredite vi?«

Danes trdite, da minimalna plača nima negativnega vpliva na zmanjšanje zaposlenosti in da gre za »učbeniški mit«.

Nikoli se nisem zavzemal za odpravo minimalne plače, pač pa sem bil v skladu z učbeniško ekonomijo zgolj prepričan, da bi zviševanje minimalne plače vplivalo na manjše zaposlovanje v sektorjih, ki so stroškovno zelo občutljivi. Toda številne raziskave so pokazale, da se zaposlenost v dejavnostih z nizkimi plačami, kot so restavracije in trgovina, v državah, ki so povečale minimalno plačo, ni povečevala počasneje kot v državah, kjer zvišanja minimalne plače ni bilo. Dvig minimalne plače torej delodajalcev ne odvrča od zaposlovanja. To denimo velja za ZDA in za Nemčijo, ki je šele lani uzakonila minimalno plačo. Seveda pa ta nenegativni vpliv, kot pravi ekonomist Alan Krueger, ki je razbil ta učbeniški mit, morda lahko velja le za razmeroma nizke ravni minimalne plače in bi denimo njena podvojitve lahko imela zelo negativne učinke. Ne bi uničila recimo gostinstva, pač pa bi vodila zgolj v zvišanje cen gostinskih storitev in zmanjšanje povpraševanja, lahko pa bi izbrisala nekatere industrijske panoge, kjer je strošek dela ključni parameter konkurenčnosti.

Nekdanji finančni minister Šušteršič je znižal stopnjo davka na dobiček in uvedel davčne olajšave na vlaganje v raziskave in razvoj, da bi bila podjetja tako konkurenčnejša. Koliko so ti ukrepi res koristili slovenskemu gospodarstvu pri vzpenjanju po lestvici konkurenčnosti?

To Šušteršičevo potezo sem nekajkrat javno kritiziral. Šušteršič je takrat, leta 2012, preprosto zamešal vzroke za krizo. Predpostavljal je, da gre za problem premajhne učinkovitosti in previsokih stroškov in da bo z znižanjem davkov na dobiček in dvigom investicijskih olajšav spodbudil podjetja k novim investicijam. Spregledal je, da gre za krizo povpraševanja in da podjetja ne morejo investirati, dokler bodisi gospodinjstva, država ali tujina ne poveča povpraševanja. Ob tem je z zloglasnim zujfom uvedel še dodatno varčevanje države in jo pahnil v recesijo, iz katere se je v letih 2010 in 2011 že izvila. Takratni Šušteršičevi ukrepi so nas stali približno 300 milijonov manj fiskalnih prilivov in padec v globoko recesijo za dve leti.

Zakaj zgolj davčne ugodnosti za podjetja ne zadoščajo za zagon rasti?

Nobene davčne olajšave ali ničelne obrestne mere podjetij ne morejo prepričati v nove investicije, če ne vidijo jasnih perspektiv glede zadostnega povpraševanja po svojih izdelkih ali storitvah. Če gospodinjstva, država ali tujina ne povečujejo potrošnje, menedžerjev noben vrag ne bo prepričal, naj začnejo investirati.

Kako pa se s Šušteršičem razumeta danes, glede na to, da je še vedno apologet ekonomike ponudbe?

Kdaj pa kdaj v člankih vljudno izmenjava kakšno bodico, sicer pa nimava stikov. Tako je že od leta 2006, ko sem odstopil z ministrskega položaja. Vmes sva se videla le dvakrat ali trikrat. Živiva v intelektualno povsem drugih sferah.

Ekonomist Thomas Piketty pravi, da gre pri zahtevah konservativcev po »majhni vladi« zgoj za ideologijo. Ali je sploh kateri državi v zgodovini uspel preboj med razvite brez financiranja javnih naložb in sistema?

Jasno, da nobeni državi do sedaj ni uspel razvojni preboj brez načrtne razvojne politike. Vse razvite države OECD so razvojni preboj dosegle z gradnjo infrastrukture, vlaganji v šolski in zdravstveni sistem ter zaprtjem pred tujo konkurenco. Marsikdo si danes noče priznati, da so se države OECD v drugi polovici 19. stoletja lahko začele razvijati šele na podlagi protekcionizma, ko so svojo mlado industrijo zavarovale pred britansko konkurenco. Enako velja za Japonsko in azijske tigre in enako velja za Kitajsko po letu 1978. In seveda, enako velja za ZDA. V 19. stoletju so se zaprle pred britansko konkurenco in dale zastoj zemljo in dolgoročne koncesije zasebnikom za gradnjo železniške infrastrukture, v 20. stoletju pa investirale v avtocestno infrastrukturo in prek obsežnih javnih naročil za vojsko subvencionirale tehnološki razvoj v zasebnih podjetjih, ameriška vojska je razvila internet. Zavzemanje za »majhno vlado« je zgolj lobistični projekt velikega kapitala, ki bi rad čim nižje davke zase, pri tem pa pozablja, da sta bila s temi davki v preteklosti financirana gradnja infrastrukture, ki jo podjetja danes uporabljajo, in izobraževanje delovne sile, ki jo imajo zaposleno. Kot je rekel Warren Buffet: »Danes sedite v senci, ker je nekdo nekoč davno zasadil drevo.«

[Nobena resna država ne razprodaja infrastrukturnih dejavnosti, razen kjer je s konkurenco mogoče zagotoviti enake ali še boljše možnosti, denimo pri telekomunikacijah.](#)

Je bila diagnoza krize, ki jo je postavila evropska politika, zgrešena in je zato tudi zdravljenje neučinkovito? Vidimo, da je rast v razvitih državah še vedno pičila, še vedno je veliko brezposelnih, pogloblja se prepad med bogatimi in revnimi ...

Jasno je, da je bila diagnoza v Evropi povsem zgrešena, saj ključni protagonisti od šefov največjih držav do predsednika ECB preprosto niso želeli priznati, da ne gre za klasično recesijo, pač pa za dolžniško krizo, ki je zaradi pospešenega razdolževanja vseh – bank, podjetij in gospodinjstev – prerasla v globoko krizo povpraševanja. Vzporedno s tem Evropo pestita še nesrečna invalidno zasnovana monetarna unija brez fiskalne unije in povsem zgrešen pakt za stabilnost in rast, ki so ga preoblikovali v še restriktivnejši fiskalni pakt. To pomeni, da bolj ko je upadlo in stagniralo agregatno povpraševanje, torej BDP, bolj so od posamičnih držav zahtevali, da konsolidirajo javne finance, torej zmanjšajo javne izdatke, da bi znižale proračunski primanjkljaj. S tem pa so države samo še globlje tonile v stagnacijo ali recesijo. In ker države EU skoraj tri četrtine trgovine opravijo med seboj, so negativne učinke fiskalne konsolidacije oziroma varčevanja prelivale v države partnerice. Jasno, če v tej konstelaciji nihče ne troši več, ne more nihče začeti rasti. Dodatna težava pa je, če takšno stanje stagnacije traja zelo dolgo, zdaj traja že osmo leto, ker zaradi tega del produktivnih zmogljivosti in brezposelnih trajno postane odvečen. To pa seveda vodi v visoko brezposelnost, socialne težave in poglobljanje revščine.

Cena zadolževanja Slovenije še nikoli ni bila tako nizka, kot je danes. To sicer ni slovenska posebnost, donos na državne obveznice se znižuje v večini evropskih držav. Zakaj vlagatelji na lepem zaupajo celo največjim evropskim bankam, da bodo izposojeni denar vrnile?

Ker vlagatelji nimajo nikamor več plasirati svojih sredstev. Donosi na naložbe v najkredibilnejša gospodarstva so že negativni, le z naložbami v obveznice manj kredibilnih držav lahko še kaj zaslužijo. Vse skupaj je posledica napačnih politik v Evropi, ki je v času krize stavila na varčevanje, namesto na trošenje. Takoj ko bo začela hitrejša rast, se bo tudi ta abnormalni položaj glede obrestnih mer spremenil.

Kdo bo zmagovalec v igri nizkih obrestnih mer?

Zmagovalke bodo države, ki bodo te nizke ali celo negativne obrestne mere izkoristile za vlaganja v razvoj – v infrastrukturo, šolstvo in zdravstvo ter v tehnološki razvoj. In to države in podjetja. Neumen je tisti, ki tega položaja ne bi izkoristil za spodbujanje rasti. Z najemanjem dodatnega dolga po ekstremno nizki obrestni meri za te namene bodo države dejansko zmanjšale obseg zadolženosti glede na BDP. Učbeniška makroekonomija je tukaj povsem jasna – zadolženost države se zmanjšuje, kadar je obrestna mera nižja od stopnje gospodarske rasti.

Kakšna prihodnost čaka EU po izstopu Velike Britanije?

Prvič, ni jasno, ali se bo brexit res zgodil, saj je v Britaniji mogoč še en referendum. Drugič, brexit je zgolj simptom, kazalec, da je EU že de facto razpadla na področju solidarnosti in prostega pretoka ljudi. Solidarnosti kot ključnega veziva evropske integracije ni več. Razblinila se je v prah na primeru Grčije, Irske, Portugalske in Španije. Zdaj je konec še prostega pretoka ljudi. Morda sem črnogled, toda menim, da se bo EU počasi razvedenela v nacionalne države, ki jih povezuje le še prosta trgovina, ne bo pa več skupne valute, skupnih politik, kot je kmetijska in kohezijska, in meje bodo bolj zaprte za delovno silo in opravljanje storitev v tujini. A to ni nujno slabo, saj pomeni korak nazaj v zadnje delujoče stanje.

Kakšen je tu nemški načrt? Bo skušala Nemčija še bolj disciplinirati druge članice, da ne bodo rinile po poti Velike Britanije?

Nemčija je imela od monetarne integracije edina zares koristi. Dobila je prost dostop na vse trge, hkrati pa ji zaradi skupne denarne enote ni treba revalvirati nacionalne valute, s čimer ohranja konkurenčnost svojega izvoza. Če bi imela še marko, bi jo pri tem velikem trgovinskem presežku morala devalvirati, to pa bi samodejno odpravilo trgovinske presežke. Tako je bilo pred uvedbo evra. Ker bi z razpadom evra Nemčija največ izgubila, bo seveda brexit poskušala izkoristiti za zastraševanje drugih držav – češ, glejte, kako slabo gre Britancem po izstopu iz EU. Strah je odlično orožje. In bolj ko bodo mrcvarili Britanijo glede pogojev sodelovanja po odhodu, to zna trajati najmanj tri leta, bolj bo deloval učinek strahu.

Kako dolgo lahko učinkuje metoda zastraševanja, preden se začne upor?

Upor bomo gotovo doživeli. Italija in Francija sta dovolj veliki državi, da lahko izsilita, kar hočeta. Če se jima bodo priključile še druge države, bo Nemčija morala zrahljati svoj smrtonosni objem.

Ima evro prihodnost?

Evro je mrtev. Bil je velika napaka. Pokopal je evropsko integracijo. Če ne bi imeli evra in nesmiselnih pravil glede fiskalne konsolidacije, bi kriza v EU hitro minila. Evro je treba nadzorovano razpustiti, da bo čim manj negativnih učinkov.

Nobelovec Joseph Stiglitz pravi, da je rešitev fleksibilni evro, kar v bistvu pomeni uvedbo nacionalnih evrov. Ali ni to pravzaprav vrnitev v čas pred uvedbo evra?

Avstralski monetarni ekonomist Steve Keen je že pred štirimi leti predlagal, naj se uvedejo t. i. nacionalni evri. Njegov predlog je nedavno pograbil Stiglitz z zamisljivo o fleksibilnem evru, ki pa je enaka Keenovemu predlogu. Dejansko gre za vrnitev pred leto 1999, pred uvedbo evra, in sicer na sistem ERM2. V prvem koraku bi se določili tečajji med valutami ena proti ena, nato pa bi se glede na dinamiko trgovinskih in kapitalskih tokov med državami postopoma oblikovali novi bilateralni menjalni tečajji med nacionalnimi valutami. V drugem koraku bi se tečajji fiksirali in določil bi se razpon nihanja tečajjev. V tretjem koraku bi se nacionalni evri preimenovali v stare nacionalne valute – marke, lire, drahme, tolarje ... Tega seveda ne morete narediti v enem koraku ali vsaka država posamično, ker bi finančni trgi kaznovali posamične države z visokimi zahtevanimi donosi na obveznice. Hkrati bi to lahko pomenilo katastrofo za tiste, zadolžene v tujini, ker bi se njihov dolg konvertiral v tujo valuto in ob devalvaciji domače valute bi lahko bili dolžni bistveno več.

[Evro je mrtev. Pokopal je evropsko integracijo. Treba ga je nadzorovano razpustiti, da bo čim manj negativnih učinkov.](#)

Kakšne pa so prednosti uvedbe nacionalnih evrov?

Ker gre v bistvu za vrnitev na nacionalne valute, to pomeni, da zaradi možnosti sprotnega prilagajanja tečajjev ne bi bilo velikih trgovinskih neravnotežij, hkrati pa bi v krizi države dobile zelo pomemben instrument ekonomske politike, ki so ga z evrom izgubile. Z devalvacijo tečaja bi lahko povečale konkurenčnost svojega izvoza in tako spodbudile gospodarsko okrevanje. Tretja prednost je, da se domači dolg v evrih pretvori denimo v slovenske evre, s čimer ostane dolg za slovenske kliente nominalno enak.

Delodajalska združenja stalno ponavljajo, da je slovenski delavec drag in da so za to krivi previsoki davki. Statistika pa kaže, da povprečen strošek delodajalca na uro dela v EU znaša slabih 24 evrov, znotraj evroobmočja slabih 29 evrov, v Sloveniji pa slabih 15 evrov. Če cena dela ni razlog za nekonkurenčnost slovenskega gospodarstva, kaj je?

Težava niso previsoki davki ali plače, razlog nekonkurenčnosti je prenizka dodana vrednost. Strošek dela ni problem, če ustvarjaš izdelke in storitve z dovolj visoko dodano vrednostjo. Slovenska podjetja tega preskoka k višji dodani vrednosti večinoma niso naredila.

Stalno se tudi ponavlja, da so zaposleni pri nas preveč varovani. Vlada zato predlaga, da bi bilo delavca mogoče odpustiti tudi zaradi »osebnih razlogov«. Naj se v imenu višje konkurenčnosti, ki v bistvu pomeni višje dobičke za lastnike kapitala, odrečemo ključnim pridobitvam na področju delavskih pravic?

Hm, tukaj je treba dopustiti nekaj več fleksibilnosti, saj se je pogosto težko znebiti resnično slabega zaposlenega. Treba pa je seveda zagotoviti izplačilo primerne odpravnine odpuščenim.

Predpostaviva, da vzpostavimo totalno prožen trg delovne sile. Bomo potem najkonkurenčnejša država na svetu?

Ne, seveda ne. Morda bomo bolj konkurenčni, toda večja fleksibilnost trga delovne sile vodi k pritisku na znižanje plač, to pa pomeni tudi nižjo kupno moč in manjše agregatno povpraševanje. Tisti z najnižjimi plačami ne bodo mogli dovolj trošiti, s tem pa bo tudi BDP rasel počasneje. To se je zgodilo v ZDA po koncu sedemdesetih let in se končalo v veliki neenakosti, razslojenosti in finančni krizi, ker so banke posojale denar tudi tistim, ki ga niso bili sposobni vračati.

Solidarnosti kot ključnega veziva evropske integracije ni več. Razblinila se je v prah na primeru Grčije, Irske, Portugalske in Španije. Zdaj je konec še prostega pretoka ljudi.

V Evropi se povečuje število negotovih oblik dela. Je kriza rabila le kot izgovor za najemanje delavcev z začasnimi pogodbami ter z manj ugodnimi delovnimi razmerami in socialnim varstvom?

Morda. Razvoj tukaj ne gre v pravo smer. Agencije za posredovanje delovne sile ali Uber so korak v popolnoma napačno smer, saj prve povsem odpravljajo standarde varnosti zaposlitve, drugi pa odpravljajo samo zaposlitev. Zadeva se ne more dobro končati, ker vodi v trajno nižje dohodke in kasneje pokojnine, to pa vpliva na manjšo rast BDP in večjo gospodarsko nestabilnost. Omejil ali celo onemogočil bi agencije za posredovanje delovne sile in prepovedal oblike, kot je Uber. Namesto tega je treba ljudem omogočiti, da se zaposlijo pri dejanskem delodajalcu, temu pa omogočiti večjo fleksibilnost ob zmanjšanju povpraševanja.

Nekoč so afriške vlade Zahodu pod ceno prodajale surovine, od česar so imele nekaj malega koristi, dolgoročno pa veliko škodo. Ali se ne dogaja nekaj podobnega zdaj, ko slovenska vlada brez resne potrebe in praviloma pod ceno prodaja državno premoženje?

Za večino neželenih prodaj smo si sami krivi. Lastniki in menedžerji so podjetja tako zavozili in zadolžili, da so jih banke preprosto morale prodati. Seveda kupcem, ki so pač prišli mimo. Če bi bila to uspešna podjetja, teh prodaj ne bi bilo, pač pa bi naša podjetja prevzemala v tujini. Tudi pri bankah je podobna zgodba, sami smo jih zafurali. Razlika je le v tem, da pri bankah zaradi državne pomoči EU res zahteva prodajo.

Pa je zdaj primeren čas za prodajo NLB?

Seveda ni primeren čas za prodajo NLB. Treba je počakati, da se NLB in bančni trg konsolidirata. NLB je treba prodati, ko bomo zanjo dobili največ. Torej ko se bodo njene bilance močno izboljšale in ko se bo vrednost bank v Evropi spet zviševala, se pravi v času konjunktura.

Kaj sploh tvegamo, če Bruslju rečemo, da se nam cene na trgu ne zdijo takšne, da bi morali banke in podjetja na vrat na nos prodajati?

Tvegamo ukor in hude poglede iz Bruslja. To pa so brezpredmetne stvari naproti gospodarski škodi, ki bi nastala pri prodaji v napačnem času. Tudi Portugalska in Italija se upirata diktatu Bruslja, pa ni videti, da bi se kdorkoli posebej vznemirjal zaradi tega. Potrebujemo le samozavestnejša finančnega ministra in predsednika vlade, ne pa bruseljskih pudljev.

Se vam zdi sporen samo čas prodaje ali ste tudi sicer spremenili mnenje o privatizaciji? Ali po 'atentatu' na Luko Koper še verjamete, da nacionalni interes v gospodarstvu vodi v javno škodo?

Nacionalni interes so pri nas absolutno zlorabili. Posilil ga je Boško Šrot, ko so mu dovolili prevzem Pivovarne Union, kasneje pa vsi drugi. Nacionalni interes ni v pivovarstvu, pač pa v zagotavljanju razmer za uravnotežen gospodarski razvoj, pri čemer imajo infrastrukturne dejavnosti poseben pomen. Pri tem med slednje štejem ne samo fizično infrastrukturo, se pravi ceste, železnice, telekomunikacije, ampak tudi šolstvo in zdravstvo. Tukaj mora država z dolgoročno vizijo in razvojno politiko poskrbeti, da se bomo razvijali v pravo smer in omogočili podjetjem čim ugodnejše in enakovredne možnosti za razvoj. Nobena resna država ne razprodaja infrastrukturnih dejavnosti, razen kjer je s konkurenco mogoče zagotoviti enake ali še boljše možnosti, denimo pri telekomunikacijah.

Že dlje se zavzimate za vlaganje v velike infrastrukturne projekte, kot je gradnja drugega železniškega tira, saj v tem vidite način, kako pospešiti rast. Toda celo tisti, ki se načeloma strinjajo, da bi morala biti posodobitev železniške infrastrukture naš imperativ, pravijo, da si država velikih naložb ne more privoščiti. Naj se država odloči za velike naložbe, čeprav bi si s tem povečala dolg?

Tu sta dva elementa. Prvič, že nekajkrat sem poudaril, da dolg sploh ni težava, če z njim financiraš razvoj, ki povečuje dodano vrednost, BDP in zaposlenost. S temi naložbami v infrastrukturo gradimo prihodnost, saj vzpostavljamo hrbtenico in krvni obtok bodoče gospodarske strukture. Tako kot jo je vzpostavila nekdanja avstrijska monarhija, ko nam je zgradila železnice. Ob železnici se je začel gospodarski razvoj. In drugič, s temi naložbami spodbujamo gospodarsko rast. Glede na mrko prihodnost Evrope imamo priložnost, da z naložbami v infrastrukturo, energetiko in energetske sanacije stavb uravnavamo stopnjo rasti. Videli ste, kako so nas lokalne infrastrukturne naložbe županov leta 2014 potegnile iz krize. Potrebna je bila zgolj odločitev vlade, vlade Alenke Bratušek, da dovoli županom, da v ta namen izkoristijo sofinanciranje z evropskimi sredstvi. Dovolj je bila ena vladna odločitev in je sledil gospodarski preobrat. Ko se je ta val ustavil in ko Cerarjeva vlada tega investicijskega cikla ni spodbujala, se je gospodarska rast skrčila za tretjino.

Nekateri pravijo, da bi morali velike naložbe financirati z zasebnim denarjem. Je upanje, da se bo pojavil zasebni vlagatelj, realno?

To je absolutno naivno pričakovanje. Nihče ne bo investiral v našo infrastrukturo, razen če mu damo velike koncesije, mu plačujemo letne subvencije na dolgi rok in mu zraven damo še svoje operaterje na tej infrastrukturi.

Trdite, da se zasebniku naložba v drugi tir ne splača, državi pa se. To ste skušali dokazati tudi s študijo, ki ste jo pripravili s kolegi. Povejte, zakaj se državi ta naložba splača?

Zadeva je zelo preprosta. Država se danes na 30 let zadolžuje že po dvo odstotni obrestni meri, zasebnik pa bo zahteval najmanj osem odstotno stopnjo donosnosti, ker ima višje stroške zadolževanja, ker hoče dobiček in še premijo za tveganje. Zasebnik z naložbo v železnico v 30 letih seveda niti slučajno ne more doseči takega donosa, državi pa se ne mudi, saj se takšni projekti poplačajo šele v sto letih. Če država zasebniku omogoči, da gradi železnico, ga zato seveda mora subvencionirati za razliko med tem, kar lahko zasluži s pobiranjem nadomestila za uporabo tirov, in tem, koliko je njegova zahtevana stopnja donosnosti. To je za zasebnika odličen posel. Ne pa za državo oziroma davkoplačevalce, saj je zanje to dva- do trikrat dražje, kot če bi država sama financirala gradnjo.

Pa naše gospodarstvo še potrebuje »new deal« glede na to, da je kriza – vsaj sodeč po statističnih podatkih – končana in da imamo eno najvišjih rasti v območju evra?

Gospodarska rast se upočasnjuje. Od leta 2014 se je zmanjšala za tretjino. Poganja jo le še izvoz, trošenje države in gospodinjstev stagnira. Ko se bo izvoz zaradi brexita ustavil, se bo rast še bolj zmanjšala. V tako negotovih časih lahko država s pametnim investicijskim programom vzdržuje zeleno stopnjo gospodarske rasti.

Na blogu ste zapisali, da je namen v ozadju dogajanja v zvezi z Luko Koper brutalno preprost: zgraditi drugi tir na najdražji način in pri tem pokasirati 500 do 600 milijonov 'ekstra prihodkov' ter prodati Luko Koper oziroma privatizirati ključna logistična podjetja. Kdo je avtor tega 'master plana' in kdo so tisti, ki naj bi se okoristili?

Tukaj gre za zasebne interese, ki segajo v gradbene lobije, Družbo za razvoj infrastrukture in Slovenske železnice. Pri tem so interesi gradbenih lobijev morda še skoraj legitimni, pri drugih pa gre bolj za lobiste tujih akterjev. Ne bi verjeli, koliko plačanih lobistov hodi naokrog po tej državi.

Kdo so pretendenti za prevzem ključnih slovenskih logističnih podjetij?

Glavni in najrelevantnejši akterji so iz Avstrije in Nemčije, Kitajci in Japonci pa imajo interes, vendar jih zaradi strateških interesov ne bodo spustili zraven.

Se pravi, da so »Cerarjevi fantje tu zgolj zmedeni statisti tujih državnih in korporativnih interesov«, kot pravi ekonomist Bogomir Kovač.

Ja. Delajo za svoj žep, želijo svojo drobtinico.